

Vicent Andrés Estellés va néixer el 4 de setembre de 1924, a Burjassot, a la comarca de l'Horta de València. El seu pare era el forner del poble. Tenia una germana, Carme, que, com els seus pares, sovint és citada als versos del poeta. Va passar la seva infància a Burjassot, població de la qual sempre va conservar un bon record, així com de la família i dels seus amics. A l'edat d'un any, el seu avi va ser assassinat d'un tret d'escopeta pel seu germanastre, enutjat per una qüestió d'herència. Anys més tard va morir de tuberculosi un oncle seu, Josep Maria. Als llibres *L'ofici de demà* i *Coral romput* recorda les morts familiars de la seva infantesa.

La vocació literària es va desvetllar molt aviat en Vicent Andrés Estellés, però no pel costat de la poesia sinó pel teatre, tot i que als volts dels anys 1935–36 ja va començar a escriure poesia. Quan va esclatar la guerra civil espanyola tenia 12 anys i ja havia començat a escriure algunes peces teatrals que ell anomena "de combat". La guerra fa que deixi els estudis, però llegeix una gran quantitat de llibres que li deixa un veí. Entre les lectures d'aquella època hi ha pomes de García Lorca i Antonio Machado, de Mossèn Cinto, de Teodor Llorente, de Josep Maria de Sagarra, de Josep Carner... La família no es va exiliar, però va haver de cremar alguns llibres, atès l'empresonament de persones que tenien llibres prohibits. Acabada la guerra, va començar a treballar de forner, com el seu pare; després, d'orfebre, de mecanògraf i d'ordenança.

El 1942 va publicar el seu primer article al diari "Jornada" i a partir d'aquest fet va fer gestions per formalitzar l'ingrés a l'Escola Oficial de Periodisme de Madrid, on va cursar la carrera com a becat. A Madrid, va publicar poesies que eren la traducció castellana de poemes que havia escrit en català. L'any 1945 va anar a fer el soldat a Navarra on va escriure poesia en català. En tornar a València, el 1948, va començar a treballar com a periodista a "Las Provincias" publicació de la qual va arribar a ser el redactor en cap el 1958, càrrec que va exercir fins a l'any 1978, que va ser arbitràriament substituït.

Ja instal·lat a València, escriu poemes en català perquè, en paraules de Joan Fuster: "Estellés escriu des del poble". Cap a inicis dels anys cinquanta, inicia la seva amistat amb intel·lectuals com Manuel Sanchis Guarner i Joan Fuster. El seu primer llibre va ser *Ciutat a cau d'orella* (1953). El 1955 es va casar amb Isabel Llorente, que treballava a l'Ajuntament de València, i deu mesos més tard van tenir una filla que es va morir als quatre mesos. La mort de la nena els va aclaparar i va dur el poeta a escriure *La nit* (1956) i *Primera soledad*. També recull la desesperació com a pare al cant III de *Coral romput*. La parella va tenir dos fills més, Vicent i Carmina.

Després, publicaria *Donzell amarg* (1958), poemari que va quedar finalista del Premi Óssa Menor i *L'amant de tota la vida* (1966). Poeta extraordinàriament prolífic, editava al començament de forma molt dispersa, corregia i refeia els primers llibres a partir d'un corpus que ell mateix havia anomenat "els manuscrits de Burjassot", de difícil datació a causa d'aquest continuat procés de reelaboració.

Durant els anys seixanta, va presenciar, impotent, com la direcció del diari Las Provincias on treballava organitzava campanyes agressives contra els qui feien esforços pel redreçament cultural i lingüístic dels valencians. Vicent Andrés Estellés recorda aquelles situacions a *Horacianes*:

aquest any miserable,
m.cm.lxiii. d. de c.,
serà molt recordat i molt amargament.
vicent ventura, desterrat a munic o parís;
joan fuster, a sueca;
—diuen pel veïnat que escriu de nit a màquina, i

circula un tenebrós prestigi—;
sanchis guarner recorre, perplex, la ciutat;

jo escric i espere a burjassot,
mentre pels carrers de valència
la gent, obscena, crida i crema un llibre.

Aquesta situació de contradicció entre els seus sentiments més profunds i els interessos relacionats amb la subsistència econòmica va durar fins l'any 1971, que és quan decideix publicar els seus versos. Treu a la llum 5 llibres: *La clau que obri tots els panys*, *Llibre de meravelles*, *Llibre d'exilis*, *Primera audició* i *L'inventari clement*. L'any 1972, l'editorial Tres i Quatre va començar a publicar l'Obra Completa amb un primer volum *Recomane tenebres*, que va obtenir el premi de la Crítica Serra d'Or.

Més endavant va germinar en Estellés la idea de fer un cant a València que aviat es va convertir en un projecte més ambiciós, la idea de fer tot un mural del País Valencià i sobre la gent que hi vivia, un mural on s'identifiqués tot el país, fet des del poble i per al poble. Va començar a escriure el poemari *Mural del País Valencià* un parell o tres de dies després de la mort del dictador Franco. Consta de seixanta llibres, on va evocar personatges històrics, geografia, naturalesa, els productes de la terra i per primera vegada, el poeta va cantar amb optimisme desesperat, fet que en l'evolució poètica, fins aleshores marcada pel sofriment i les tenebres, li donarà una nova dimensió. Fruit de la feina de gairebé quatre anys, *Mural del País Valencià* --del qual va començar a publicar fragments a partir del 1978--, es va anar configurant com la cantata dels pobles, de tots els pobles del País Valencià units en l'alegria d'un futur que s'endevinava joïós.

Va conrear altres gèneres literaris, però tant les obres narratives com les teatrals han tingut poca difusió. L'única obra de teatre publicada correspon als poemes escènics *Oratoris del nostre temps*. (1978). També va escriure guions de cinema, tots inèdits, un dels quals el va presentar a un concurs a Barcelona i va quedar finalista. Va publicar tres obres de caràcter autobiogràfic *Quadern de Bonaire* (1985), *El Tractat de les maduixes* (1985) i *La parra boja* (1988). En prosa té publicada una novel·la breu, *El coixinet* (1987).

En homenatge del poeta, des del 1973 es convoca, dins la Nit dels Premis Octubre de València, un premi de poesia amb el seu nom. Altres reconeixements li arriben el 1975 amb la Lletre d'Or, i el 1978 amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. El mateix any que va ser substituït del seu càrrec a "Las Provincias", i obligat a una jubilació anticipada als 54 anys. Alhora que rebia els màxims guardons literaris de l'àmbit lingüístic català, es veia perseguit per sectors de la dreta enyoradissa del franquisme. A més de la destitució de la feina de periodista, va ser objecte d'amenaques per telèfon i d'altres escarnis com la mutilació del seu bust instal·lat a la plaça de Burjassot.

Els temes recurrents en la poesia d'Estellés són la fam, el sexe, la mort i l'amor, construïts fonent diversos registres. O, com diuen els assagistes Jaume Pérez Montaner i Vicent Salvador, estudiosos de l'obra del poeta:

"...moltes vegades, en alguns dels seus poemes més suggerents --*Coral romput*, *A mi acorda un dictat*, *Cant temporal* i molts d'altres--, es converteix en una narració subjectiva i dislocada, en una confessió íntima que assoleix --'un entre tants'-- característiques universals. 'Poeta de realitats', com ha dit també Joan Fuster, realitza tot un món en la seua poesia: l'horror de la guerra, la mort concreta i palpable de la seua infantesa i joventut, la fam, la degradació col·lectiva de tot un poble, les persecucions, la ràbia, la impotència, l'alienació, la incomunicació, però també l'esperança, la lluita gairebé constant, els moments fràgils d'alegria. Tot açò i més és la poesia d'Estellés. (...) És la poesia militant --'que em facen les paraules servei concret de pedres'-- d'un home que riu i plora amb el poble, que igual recita uns poemes en una associació de veïns que rep el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes o viu solidari la causa dels explotats." *Una aproximació a Vicent Andrés Estellés*. València: Quaderns Tres i Quatre, 1981.

El gruix de l'obra d'Estellés es va donar a conèixer paral·lela al desenvolupament del moviment popular de la Nova Cançó i s'hi va relacionar íntimament. L'autor va participar en nombrosos recitals conjunts als més diversos llocs dels Països Catalans. Poemes seus han estat musicats per Ovidi Montllor, Al Tall, Maria del Mar Bonet, Remigi Palmero, Lluís Miquel, Celdoni Fonoll, Santi Arisa, Miquel Gil, Paco Muñoz, Carles

Barranco, Xambó, Josep Blay, entre d'altres.

El 1984 va rebre el premi de les Lletres Valencianes. L'any 1990, la XXII Universitat Catalana d'Estiu a Prada i els Premis d'Octubre li van retre homenatge. En aquest darrer certamen, el poema *Assumiràs la veu d'un poble* va ser traduït a diverses llengües i recitat pels seus traductors.

Va morir a València, el 27 de març de 1993. Va deixar una abundant obra inèdita. Pòstumament, l'editor Eliseu Climent va aplegar complet el *Mural del País Valencià* (1996). Moltes poblacions del País Valencià han posat el nom del poeta a un dels seus carrers. Vicent Andrés Estellés va ser membre de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.